

Ik zag een man

Van Owen Sheers verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

Verzet

Het Afrikaanse dagboek van Arthur Cripps

Owen Sheers

Ik zag een man

Vertaald uit het Engels
door Inge de Heer

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 2948 7

© 2015 Owen Sheers

© 2015 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,

Amsterdam en Inge de Heer

Oorspronkelijke titel *I Saw a Man*

Oorspronkelijke uitgever Faber & Faber

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Cultura / Frank and Helena / Getty Images

Foto auteur © David Sandison / Writer Pictures

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Samantha

Gisteren zag ik op de trap,
Een man die er niet was.
Ook vandaag was hij er niet,
Ik wou, ik wou dat hij vertrok.

Uit een versie van 'Antigonish' van Hugh Mearns

De gebeurtenis die al hun levens veranderde vond plaats op een zaterdagmiddag in juni, vlak nadat Michael Turner – veronderstellend dat het huis van de Nelsons leeg was – via hun achterdeur naar binnen liep. Hoewel het vroeg in de maand was, lag Londen te blakeren in een hittegolf. Overal langs South Hill Drive stonden ramen open. De aan weerszijden geparkeerde auto's voelden heet aan, de naden ervan tikten in de zon. Een ochtendbries was weggeëbd en had de platanen langs de straat roerloos achtergelaten. Ook de eiken en beuken op de omringende Hampstead Heath waren stil. De hittegolf was nog maar een week aan de gang, maar het langere gras buiten de schaduw van die bomen was al aan het vergelen.

Michael had de achterdeur van de Nelsons op een kier aangetroffen. Met zijn onderarm steunend op de deurlijst had hij zich de opening in gebogen en zijn burens geroepen.

‘Josh? Samantha?’

Er kwam geen antwoord. Het huis absorbeerde zijn stem zonder een echo. Hij keek naar zijn oude bootschoenen, waarvan de zolen onder de pas besproeide aarde zaten. Hij had sinds lunchtijd in de tuin gewerkt en was rechtstreeks naar de

Nelsons gegaan, zonder zich te wassen. Ook zijn blote knieën, die onder zijn korte broek uit kwamen, waren met aarde besmeurd.

Michael haakte de hiel van zijn linkerschoen onder de neus van zijn rechterschoen en trok hem uit. Hij deed hetzelfde met de andere schoen en luisterde of hij in het huis tekenen van leven hoorde. Weer niets. Hij keek op zijn horloge: tien voor halfvier. Om vier uur had hij schermles aan de andere kant van de Heath. Het zou minstens een halfuur kosten om er naartoe te lopen. Hij maakte aanstalten om de deur verder open te duwen, maar toen hij het vuil op zijn handen zag gaf hij hem maar een zetje met zijn elleboog en liep naar binnen.

In de keuken was het koel en donker en Michael moest even blijven staan om zijn ogen aan de duisternis te laten wennen. Achter hem glooide de tuin van zijn burens tussen een perenboom en een border met verschroepelde planten omlaag. Het dorre gazon liep taps toe naar een houten, met riet doorschoten hek. Achter dit hek boog een treurwilg naar een van de zwemvijvers op de Heath. De afgelopen maand hadden die vijvers een laag kroos gekregen, dat verrassend helder van kleur was. Een paar minuten daarvoor had hij nog gehurkt zitten kijken naar een koet die zich er een weg doorheen kniefde, knikkend met haar nonnenkop, met haar kuikens zigzaggend in haar kielzog.

Toen hij in de keuken stond luisterde hij nogmaals of hij iets hoorde. Het was niets voor Josh en Samantha om weg te gaan zonder hun huis af te sluiten. Hij wist dat Samantha het weekend op stap was met haar zus Martha. Maar hij dacht dat Josh en de meisjes thuis waren gebleven. Toch was het stil in huis. De enige geluiden die hij hoorde kwamen van de Heath achter hem: een blaffende hond, het gekwebbel van mensen die in de verte zaten te picknicken, de plons van een duiker in de zwemvijver voorbij het wandelpad. Dichterbij, in de tuin van

een van de burens, hoorde hij een sproeier, die op de middag in begon te hakken. Het was zo stil in huis dat deze geluiden vanaf zijn plek in de keuken al het karakter hadden van herinneringen, alsof hij een drempel in de tijd over was gegaan in plaats van een drempel van een huis.

Misschien had Josh een briefje achtergelaten. Hij liep naar de koelkast om te kijken of hij er een zag. Het was een breed, matstalen Amerikaans model, met een in de deur ingebouwde ijsmachine. Over het hele oppervlak van het apparaat hingen papieren – een hoeveelheid waarmee je een bureau kon vullen – vastgemaakt met koelkastmagneten met Rothko's. Michael bekeek de afhaalmenu's, boodschappenlijstjes en verzuimbrieven voor school, maar die gaven hem geen van alle een aanwijzing waar Josh zou kunnen zijn. Hij wendde zich af van de koelkast en keek het vertrek rond, in de hoop iets te vinden wat zou kunnen verklaren waarom de achterdeur niet op slot zat terwijl er niemand thuis was.

Net als de rest van hun huis was de keuken van Samantha en Josh degelijk en royaal. De gestreepte schaduw van een jaloezie viel op het kookeiland in het midden, met een oven, twee kookplaten en een professionele verzameling kookgerei. In de serre, aan de andere kant van de ontbijtbar, stonden een doorgezakte bank en twee leunstoelen met potplanten eromheen. Okerkleurige rolgordijnen waren langs de ramen neergelaten. Aan het uiteinde van de keuken stond een ovale eettafel, en daarboven hingen de Nelsons.

Het was een zwart-witportret, een studio-opname uit de tijd dat Rachel nog een peuter was en Lucy een baby. De twee kinderen, die bij elkaar passende witte jurkjes droegen, zaten bij hun ouders op schoot. Samantha keek lachend naar haar dochters, haar ogen afgewend van de camera. Josh glimlachte recht in de lens. Zijn kaak was hoekiger dan nu; zijn haar was donkerder, in het jongensachtige model geknipt dat hij nog

steeds had, maar zonder de zich uitbreidende grijze spikkels bij zijn slapen.

Even keek Michael deze jongere Josh recht in de ogen. Hij vroeg zich af of hij hem zou moeten bellen om hem te laten weten dat de achterdeur niet op slot zat. Maar zijn telefoon lag in zijn appartement en hij wist noch het nummer van Josh noch dat van Samantha uit zijn hoofd. En zou het misschien niet beter zijn ze niet ongerust te maken? Voor zover hij kon zien waren er geen tekenen van verstoring. De keuken zag er net zo uit als altijd.

Michael kende de Nelsons nog maar zeven maanden, maar nadat ze vriendschap hadden gesloten was het snel gegaan. Hij had de laatste paar weken voor zijn gevoel vaker aan hun tafel gegeten dan aan de zijne, een deur verder. Het pad dat van hun gazon via een opening in de heg naar de gemeenschappelijke tuin van zijn eigen appartementengebouw voerde was toen hij er net woonde niet te zien geweest. Maar nu was er al een vaag spoor, uitgesleten door hem als hij 's avonds even langsging en door Samantha en de meisjes als ze hem in het weekend kwamen ophalen. Als gezin waren de Nelsons langzamerhand een constante in zijn leven geworden, een noodzakelijk tegenwicht tegen alles wat daarvoor was gebeurd. Daarom wist Michael zo zeker dat de keuken niet doorzocht of verstoord was. In dit vertrek had hij de meeste tijd met hen doorgebracht; hier hadden ze gegeten en gedronken en had 'n groot deel van zijn recente genezing plaatsgevonden. In dit vertrek had hij, voor het eerst sinds hij Caroline had verloren, met hulp van Josh en Samantha geleerd zich niet alleen haar afwezigheid te herinneren maar ook haarzelf.

Michael liet zijn blik van het familieportret naar de stoelen en dressoirs in de serre glijden. Hij zou eigenlijk ook de rest van het huis moeten controleren. Dit hield hij zichzelf voor toen hij naar de telefoon liep en de briefjes met notities door-

nam die om de handset heen lagen. Samantha en Josh zouden niet willen dat hij vertrok zonder dat te doen. Maar hij moest wel opschieten. Hij was alleen maar langsgekomen om een schroevendraaier te halen die hij Josh een paar avonden daarvoor had uitgeleend. Hij had het ding nodig om een kling te bevestigen voor zijn les. Zodra hij hem gevonden had en de andere kamers had gecontroleerd, was hij weg.

Weer keek hij op zijn horloge. Het was bijna vijf voor halfvier. Als er iets niet in orde was kon hij Josh altijd nog bellen tijdens de wandeling naar zijn les, over de Heath. Waar Josh ook uithing, hij en de meisjes konden niet al te ver van huis zijn. Hij liep weg van de telefoon en de notities, naar de deur die op de gang uitkwam. De terracotta tegels voelden koel aan onder zijn voeten; zijn klamme sokken lieten een spoor van vochtige voetafdrukken achter, die langzaam wegtrokken, alsof een briesje zijn sporen uitwiste.

Met Josh had Michael het eerst kennisgemaakt, die avond zeven maanden eerder toen hij verhuisd was naar South Hill Drive. Michael had nooit gedacht weer in Londen te gaan wonen. Maar toen zijn vrouw Caroline niet was teruggekomen van wat een twee weken durende klus in Pakistan had moeten zijn, had hij uiteindelijk besloten hun cottage in Wales te verkopen en weer naar de hoofdstad te verhuizen.

Coedy Bryn was een oud Welsh longhouse, een cottage met een laag plafond en een schuur op een afgelegen helling buiten Chepstow. Het dichtstbijzijnde andere gebouw was een platte-landskapel die alleen voor trouwerijen en begrafenissen werd gebruikt. Bos en lucht vormden het uitzicht vanuit de cottage. Het was geen plek om alleen te zijn, kreeg Michael van zijn vrienden te horen. Nu Caroline er niet meer was, zeiden ze, had hij mensen om zich heen en afleiding nodig. Uiteindelijk bood een van haar collega's, Peter, hem een huurappartement aan in een huizenblok uit de jaren vijftig, met uitzicht over Hampstead Heath. Toen Peter de bijzonderheden had doorgestuurd, had hij de mail dagenlang niet geopend. Maar op een avond, na de zoveelste lange dag in zijn eentje, had hij een fles

rode wijn ontkurkt en was hij met zijn laptop bij het haardvuur gaan zitten. Hij had het bericht aangeklikt en de bijlagen bekeken.

Op de eerste foto waren een paar brede ramen te zien, die de bomen en glooiingen van de Heath omlijstten. Terwijl een herfststorm de achterkant van de cottage geselde en het vuur naast hem knetterde, scrolde Michael langs de overige afbeeldingen: een brede straat met *georgian* herenhuizen, hier en daar onderbroken door moderne huizenblokken; twee spaarzaam gemeubileerde kamers; een woonkamer waarvan het tapijt vlekkerig en versleten was; een gedateerde keuken in roomwit en dennengroen.

Het was een appartement dat vele levens had gekend. Vele mensen hadden bij die ramen gestaan en op die bedden gelegen. Nu Caroline er niet meer was moest Michael opnieuw beginnen. Maar eigenlijk wilde hij niet opnieuw beginnen. Dus had hij Peter geantwoord en ja gezegd, deels omdat het appartement eerder een tijdelijke oplossing leek dan een nieuw begin. Maar ook omdat hij wist dat Peter alleen maar deed wat Caroline hem had gevraagd. Proberen voor haar man te zorgen, te helpen. Michael hoopte dat Peter zich met minder ijver van zijn taak zou kwijten als hij eenmaal weer in Londen woonde; dat Peter hem, nu hij hem had gehuisvest, met rust kon laten.

Toen Michael en Caroline van Londen naar Wales verhuisden hadden ze de grootste vrachtwagen van het verhuisbedrijf gehuurd om hun gezamenlijke bezittingen naar Coedy Bryn te brengen. Ze hadden tot ze in de dertig waren allebei een onafhankelijk leven geleid, grotendeels alleen, en hoewel ze geen van beiden lang op dezelfde plek hadden gewoond, waren ze allebei bewaarders geweest in plaats van weggooiers. De boeken en bezittingen van Michael lagen her en der in opslagruimtes en logeerkamers van vrienden aan weerszijden van de

Atlantische Oceaan, terwijl de troep uit zijn tienerjaren nog op de zolder van het huis van zijn overleden ouders in Cornwall lag. Caroline had ondanks haar nomadische levensstijl een eksterachtige fascinatie gehad voor kunstvoorwerpen, schoenen en meubels. Ze waren allebei tien jaar lang van het ene appartement naar het andere verhuisd en hadden in die tijd samen genoeg eigendommen verzameld om een huis te vullen dat twee keer zo groot was als de cottage.

De adressen waar Caroline had gewoond voor Coed y Bryn, vormden een papierspoor van de gebieden waarover ze verslag had uitgebracht als correspondent buitenland voor een Amerikaanse satellietzender. Sinds ze haar universitaire opleiding had afgerond had ze op allerlei continenten woningen gehad. Vaak waren het niet meer dan doorgangshuizen geweest. Een reeks studio's, bedrijfsflats en kamers in met anderen gedeelde huizen in Kaapstad, Nairobi, Sydney, Berlijn en Beiroet. In 2001 was ze, toen nog twintiger, embedded meegegaan met een Oezbeekse divisie van de Noordelijke Alliantie die zich een weg vocht naar Kaboel. In 2003 had ze met een fles Jack Daniel's en een Amerikaanse marinier achter in een pantserwagen aan de rand van Bagdad haar dertigste verjaardag gevierd. Tot ze Michael leerde kennen had haar leven uit een aaneenschakeling van onvoorspelbare, opwindende gebeurtenissen bestaan. Vliegvelen ontspannen haar, alsof op doorreis zijn iets natuurlijk voor haar was. De keren dat ze aangekomen en vertrokken was vormden haar krachtigste herinneringen, omdat ze de hoofdstukken van haar leven met elkaar verbonden. Voor Caroline was het een soort vrijheid om zich over te geven aan het ritme van gebeurtenissen. Er plotseling op uit gestuurd worden om verslag te doen; niets te zeggen hebben over waar ze naartoe ging, of wanneer. Bovendien was het vertrouwd. In Kaapstad geboren, in Melbourne grootgebracht, in Boston opgeleid. Ze was altijd de nieuweling, de buitenstaander geweest,

en haar bezittingen bleven in opslag achter als ze weer verder trok.

Omdat Caroline tussen haar twintigste en haar dertigste steeds meer haar draai vond in haar werk, werd ze trots op haar assimilatievermogen, op het feit dat ze niet gaf om vastigheid. Als ze op een grijze dag in Amsterdam overstapte sprak haar gebruinde huid van rotsige woestijnen, soeks en bazaars. In clubs en bars roken mannen haar vluchtigheid alsof het een feromoon was. Ze zou gauw weer weg zijn. Deze boodschap probeerde ze in haar doordringende blik te leggen, die haar frêle gestalte op de een of andere manier kracht gaf. Ze had vrijwel nooit make-up op en haar blonde haar was zelden zo zacht en glanzend schoon als dat van de andere vrouwen die aan een hotelbar zaten. Als ze net geland was hing er soms nog een vleugje verschaald zweet in haar kleren.

Maar toch kwamen ze op haar af. Mannen die op kantoor werkten en wier lichaam naar een pak stond, zelfs als ze dat niet meer droegen. Ze kwamen op haar af in café-restaurants, drukke kroegen en soms zelfs op straat. Ze onderkenden haar vluchtigheid, alsof ze een komeet was die hun nachten maar één keer in een leven zou vinden.

Ze was getuige van de nasleep van gruwelijkheden. Ze zag wat mensen elkaar konden aandoen. Ze verloor vrienden. In Bosnië, Afghanistan, Sri Lanka, Irak. Op een avond werd in Ka-boel het lichaam van haar tolk bij hem thuis op een bank aangetroffen, zonder ogen en zonder tong. Ze rouwde, en haar familie maakte zich zorgen. Maar ook al werd Caroline door deze doden geraakt, ze beschouwde ze als het zoveelste waar ze doorheen moest. Zij en het erop volgende verdriet waren de prijs van het leven. Ze nam ze, net als alle andere momenten van afscheid en verloren vriendschappen, op de koop toe.

Ze was niet altijd gelukkig. Toen ze tegen de dertig liep zag ze in dat ze oppervlakkig werd; dat diepte – in tijd, in contac-

ten – haar snel van haar stuk bracht. Maar ze was tevreden. Het leven was een instrument, vond ze, en het ging erom het wijsje te vinden dat je erop kon spelen. In dat opzicht prees ze zich gelukkig. Ze had haar wijsje al vroeg gevonden en ze speelde het goed.

Maar op een dag, toen ze in haar eentje wakker werd in een hotelkamer in Dubai, was ze er anders over gaan denken. Alsof de keten van ervaringen die haar de prijs van het leven had bijgebracht op die ochtend eindelijk ook de waarde ervan had onthuld. Het was een uit nalatigheid geleerde les. Leren van wat ze niet wist, niet van wat ze wist. Haar tante was de week daarvoor gestorven en ze was niet naar Australië teruggegaan voor de begrafenis. Haar moeder had gezegd dat het niet erg was, dat iedereen het zou begrijpen. Caroline wist niet precies of dit telefoontje de katalysator was geweest. Toen zou ze hebben gezegd van niet. Maar wat de impuls ook was geweest, ze had er genoeg van gehad, ze had een ander wijsje willen spelen. Ze verlangde ernaar bij het wakker worden meteen te weten waar ze was. Ze verlangde ernaar gemist te worden, nodig te zijn, in plaats van alleen begrepen te worden.

Toen ze vanuit Dubai naar Beiroet terugkeerde vroeg ze overplaatsing aan naar het kantoor in Londen. Londen was aan de andere kant van de wereld ten opzichte van haar familie in Melbourne, maar naar haar geboorteland wilde ze niet. En ook niet naar Amerika. Ze wilde een plek met meer geschiedenis dan die twee, vandaar dat ze voor Londen koos. De kennissen die ze overal had – cameramensen, persfotografen, redacteurs, verslaggevers – deden allemaal die stad weleens aan tijdens hun reizen. En daar, vlak bij Londen, had je ook de rest van Europa; als uitwijkmogelijkheid, als vangnet voor het geval ze, zoals ze verwachtte, onrustig zou worden en weer zou gaan verlangen naar vertrekken en aankomen.

Terwijl Caroline over de aardbol zwierf, had Michael steeds in Londen gewoond, zijn ouderlijk huis en een appartement in Manhattan niet meegerekend. Hij had Cornwall verlaten om in de hoofdstad te studeren en was daar na afloop van zijn studie gebleven en als stagiair bij de *Evening Standard* gaan werken. In de volgende vijf jaar van journalistiek kluswerk – persoonlijke verslagen, recensies, nieuwsartikelen en commentaar – had hij gestaag de lengte van zijn artikelen en zijn salaris vergroot, maar eind twintig was hij, uit angst voor de afstomping die hij bij sommigen van zijn oudere collega's had bespeurd, weggegaan bij de *Standard* en naar New York verhuisd. Hij was met een journalistenvisum op zak in de stad aangekomen, uitgerust met een lijst van Britse redacteuren die ermee akkoord waren gegaan hem als correspondent te gebruiken, om de honger van hun bladen naar alles wat New Yorks was te stillen. En dat deed Michael dan ook. Maar hij was niet naar Amerika verhuisd om de weg te volgen die hij in Engeland had gebaand. De afstand die hij per vliegtuig had afgelegd van Londen naar New York was ook bedoeld geweest om een andere reis te wagen; om van journalist, zoals hij zich sinds de universiteit altijd had genoemd, schrijver te worden.

Zijn eerste boek, *Broederbende*, was het verhaal van Nico en Raoul, twee Dominicaanse broers uit Inwood. Het was een intiem portret van hun leven en wereld, een verhaal over gefnuikte ambitie, over mislukking. Voor Michael vloeiende het boek ook uit een mislukking voort. Zijn hele eerste jaar in Amerika had hij bij het schrijven van verslagen over feesten, van observerende stukken over de Super Bowl en van reisartikelen over de schilders van de Hudson Valley de ambitie gekoesterd om romanschrijver te worden. Maar fictie was iets ongrijpbaars voor hem gebleven. Hoeveel tijd hij ook aan zijn bureau doorbracht en in hoeveel café-restaurants hij ook aantekeningen maakte, om redenen die hij nooit doorgrondde schoot zijn verbeelding

steevast tekort zodra hij iets ging verzinnen. Het proza van de schrijvers die hij bewonderde – Salter, Balzac, Fitzgerald, Atwood – bleef onbereikbaar voor hem. Hij was zich bewust van het effect ervan als hij hen las, hij zag hoe hun romans en verhalen werkten, hoe de aspecten ervan in elkaar pasten. Maar net als bij de ingenieur die vakkundig de motor van een vliegtuig kan ontmantelen maar niet in staat is het te laten vliegen, bleven zijn eigen woorden op papier hardnekkig aan de grond.

Michael was ervan overtuigd geweest dat New York de roman zou losmaken die hij in Londen niet had kunnen schrijven. De Hudson die 's ochtends magnesiumkleurig glansde; de stromen van achterlichten op Lexington en Third; de omvang van de stad, tegelijkertijd intiem en groots. Manhattan voelde voor hem al als een roman, alsof hij zich alleen nog maar door de straten ervan hoefde te laten dicteren. Maar hij had zich vergist, en daarom was hij halverwege het tweede jaar dat hij in de stad woonde, na zijn mislukte poging tot het schrijven van fictie, de smaak van fictie maar in zijn journalistieke stukken gaan verwerken.

Hij begon dicht bij huis en vertelde het verhaal van Ali, de Armeense kruidenier op de hoek van zijn straat, vanaf het moment dat hij 's ochtends vroeg de stoep schrobde totdat hij rond middernacht condooms en kauwgum verkocht aan volgesnoven fotomodellen uit SoHo. Toen dit stuk door de *Atlantic* werd geaccepteerd vroeg de redacteur hem om meer. Dus verplaatste Michael zijn aandacht naar de overkant van de straat, naar Marilia, de zwarte moeder van zes kinderen die al twintig jaar elke ochtend klaar-over was bij de school. Via Marilia had hij toegang gekregen tot de school zelf, waar hij zijn volgende onderwerp vond in de persoon van de gekwelde directeur en hem schaduwde terwijl de man goochelde met het rooster, personeelstekorten, wapendetectie en de eisen van beter gesitueerde ouders.